

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA — POLITICA

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

Director: C. G. DISSESCU

Prim-Redactor: SILIU RĂDULESCU

Consilier la Curtea de Apel din București

COSTUL ABONAMENTULUI
A SE VEDEA PE COPERTĂ

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRAD LA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

Oscar N. Nicolescu. — Cuvântarea ținută în audiența solemnă a Curții de Casație cu ocazia deschiderii noului an judecătoresc.

Ion N. Stămbulescu. — Viața judecătorească a lui Vasile Sturza (Cuvântare ținută în audiența de deschidere a anului judecătoresc).

Siliu Rădulescu. — Bibliografie a lucrării d-lui Andreiu Rădulescu „Izvoarele dreptului civil și comercial român” (publicație în italiană).

Jurisprudența Română. — *Inalta Curte de Casație și Justiție, s. I.* — Contract de transport. — Caracter comercial. — Responsabilitate derivând din culpa întreprinderii de transport. (Direcția Generală C. F. R. cu Dumitru P. Olteanu).

Idem s. II. — Curtea cu jurați. — Martor. — Refuz de a jura. — Informator. (Matin Const. Friptu cu Minist. Public).

Idem s. II. — Act de procedură. — Agent al portăreilor. — Procese-verbale. — Forță probantă. (Petre și Ileana Slabu cu Minist. Public).

ACTIVITATEA CURȚII DE CASAȚIE IN ANUL 1928

Miercuri 8 Ianuarie 1930, Inalta Curte a ținut în secțiuni-unite prima sa ședință inaugurală a lucrărilor noului an judecătoresc.

Cu această ocaziune, Domnul Prim-Președinte Oscar Nicolescu, a făcut o expunere a activității Curții de Casație în anul expirat, arătând unele dintre chestiunile asupra cărora ea a întâmpinat dificultăți pentru rezolvarea lor.

Publicăm aci această documentată expunere, care fiind dat talentul și erudițiunea Inaltului magistrat, a fost ascultată cu multă atențiune și interes.

DOMNILOR,

Intrunindu-ne astăzi în ședința solemnă de deschiderea noului an judecătoresc și de reînceperea lucrărilor noastre, dați mi voie ca înainte de a expune activitatea Inaltei Curți în anul expirat, să vă exprim atât D-voastră, onorați colegi, cât și D-lor avocați cele mai calde urări de sănătate și de mulțumire sufletească deplină, cari dau liniștea de spirit necesară pentru a putea să îndeplinim, în atmosfera senină a dreptului, înalta și greaua misiune ce ne este încredințată, pe care, însă, o ușurează luminile talentaților

membrii ai Baroului, ale căror raporturi cu Magistratura în totdeauna au fost și sunt excelente, cece constată, odată mai mult, cu o deosebită satisfacțiune.

Domnilor, activitatea Inaltei Curți în anul 1929 a fost tot atât de rodnică ca și în anii precedenți. În adevăr, din statistica întocmită rezultă că au intrat 13752 de afaceri (mai puțin cu 1651, ca în anul 1928) și că s'au pronunțat: de secțiunea I, în cele două complete în cari judecă obicinuît, 1944 decisiuni; de secțiunea II-a, 8988 decisiuni, dintre cari 8269 penale și 719 civile; de secțiunea III, 1792 decisiuni; de secțiunile-unite, 60 decisiuni. Afară de acestea, Curtea, constituită în diferite complete speciale, a mai pronunțat 900 decisiuni, și anume 140 decisiuni, privitoare la contractele de închiriere prelunțite; 515 decisiuni, relative la verificarea titlurilor de proprietate în Dobrogea-Nouă; 245 decisiuni în materie de încetățenire. Din totalul general al acestor cifre se constată că Inalta Curte, în anul judecătoresc expirat, a pronunțat 13684 decisiuni, număr care, deși puțin mai mic ca acela al decisiunilor din anul 1928 cu 1315 decisiuni, este totuși considerabil pentru Curtea de Casație. Aceste activități fecunde, ce D-voastră desfășurați în continuu cu un devotament nemărginit, aduc cel mai sincer omagiu.

Mai semnalez faptul că la secțiunea II-a a Curții grație augmentării numărului de consilieri și al completelor ce a permis a se forma, s'a obținut rezultatul dorit, și anume că termenele de judecată s'au scurtat foarte mult și că contestațiunile la urmărirea silită, cari se amânau neconținut din lipsă de timp, primesc acum soluțiunea la prima înfățișare și cu urgența ce comportă natura lor.

În anul judecătoresc expirat, Inalta Curte, în Secțiuni-Unite, a declarat, ca fiind conforme cu principiile stabilite de pactul nostru fundamental, mai multe legi pretinse neconstituționale, printre cari și dispozițiunea articolului 3 din legea pentru prelunțirea contractelor de închiriere din 18 Aprilie 1929, după care executarea hotărârilor judecătorești de evacuare, pronunțate în temeiul art. 36 din legea de la 15 Aprilie 1927, este suspendată pe toată durata prelunțirii acordată

de acea lege, adică până la 23 Aprilie 1930. În adevăr, legiuitorul, prelungind contractele de locațiune cari expirau la 23 Aprilie 1929, a putut ca o consecință logică și fără violarea vre-unui principiu constituțional, să suspende efectul hotărârilor judecătorești de evacuare a locatarilor, pronunțate pe baza legii din 15 Aprilie 1927, întrucât aceste hotărâri se raportau la contractele de închiriere ce trebuiau să ia sfârșit la 23 Aprilie 1929, și pe cari, însă, legea din 1929 le-a prelungit până la 23 Aprilie 1930.

— Secțiunile-Unite au fost chemate să judece și constituționalitatea ultimului alineat al art. 3 din legea pentru contenciosul administrativ. Art. 107 din Constituțiune stabilește un principiu general în acești termeni: „Cel vătămat în drepturile sale, fie printr'un act administrativ de autoritate, fie printr'un act de gestiune făcut cu călcarea legilor și regulamentelor, fie prin rea voință a autorităților administrative de-a rezolvă cererea privitoare la un drept, poate face cerere la instanțele judecătorești pentru recunoașterea dreptului său“. La acest principiu ocrotitor, Constituțiunea aduce două excepțiuni, declarând că „puterea judecătorească nu are căderea de a judeca actele de guvernământ, precum și actele de comandament cu caracter militar“. În 1925, elaborându-se o nouă lege pentru contenciosul administrativ, proiectul de lege, după ce reproducea în articolele 1 și 2 principiul cu cele două excepțiuni din art. 107 din Constituțiune, cuprindea la art. 3 următoarea dispozițiune: „toate actele de administrațiune internă ale președinților sau birourilor Corpurilor legiuitoare sunt și rămân sub controlul exclusiv al acelor Corpuri“. Proiectul de lege, prezentat mai întâi la Senat, a fost votat cu acest text. Fiind apoi adus înaintea Adunării Deputaților, Comisiunea de specialitate a Camerei a suprimat totul, însă proiectul venind în discuție în ședință publică s'a propus pe cale de amendament introducerea unei dispozițiuni anologice cu aceia din textul ce fusese înlăturat, în cuprinderea următoare: „Actele administrative de autoritate și actele de gestiune ale președintelui Senatului și ale președintelui Adunării deputaților sunt supuse controlului exclusiv al Adunării plenare a Corpului legiuitor ce prezidează“. Amendamentul a fost viu combătut atât pe motivul că violează art. 107 din Constituțiune cât și pe considerațiunea că dacă un funcționar al Camerei sau al Senatului nu are dreptul a se adresa instanțelor judiciare de contencios administrativ, în contra unui act administrativ de autoritate abuziv din partea președintelui Camerei sau al Senatului, d. ex, în caz de îndepărtare ilegală, și dacă el nu poate să se plângă de cât la plenum Corpului din care face parte președintele, nu se dă în realitate funcționarului nici o garanție, de oarece plenum Adunării ar putea fi condus să nu recunoască ilegalitatea actului numai de deferență pentru președinte și de a nu-i înlăuna un blam. Cu toate aceste juste observațiuni, amendamentul a fost votat și fi gurează în legea pentru contenciosul administrativ ca

ultim alineat al art. 3. Înalta curte judecând constituționalitatea acestui alineat l'a declarat contrariu pactului nostru fundamental prin decisiunea No. 28/929. În adevăr, din momentul ce, după principiu constituțional, *ori cine*, fie particular, fie funcționar, ce se pretinde vătămat în drepturile sale printr'un act administrativ de autoritate (afară de un act de guvernământ sau de comandament cu caracter militar), este îndreptățit a se adresa instanțelor judecătorești competente, nu poate exista îndoială că ultimul alineat al art. 3 din legea pentru contenciosul administrativ, care sustrage puterii judecătorești actele administrative de autoritate și de gestiune ale președintelui Senatului și ale președintelui Adunării deputaților, supunându-le numai controlului exclusiv al Adunării plenare a Corpului ce prezidează, este contrariu principiului înscris în art. 107 din Constituțiune, căci adaugă o nouă dispozițiune la acest articol, creind astfel o excepțiune ce Constituțiunea nu prevede. S'a susținut că acest ultim alineat ar avea caracterul constituțional fiind votat de Adunările Naționale din 1923 și admis cu o majoritate de două treimi, dar o asemenea susținere nu are temei, de oarece din art. 130 alin. 3 și 138 din Constituțiune, rezultă că dacă Adunările alese pentru revizuirea pactului fundamental au continuat să lucreze după promulgarea Constituțiunii până la expirarea mandatului lor legal, ele, însă, nu au putut funcționa de cât cu caracterul de Adunări legiuitoare ordinare.

— Secțiunile-unite au mai rezolvat o importantă chestiune care diviza instanțele judecătorești, și anume chestiunea de a se ști dacă cel urmărit în baza *legii de urmărire* poate cere anularea actului de urmărire, ce pretinde că este făcut cu călcarea legii, și, în consecință, și a urmăririi, nu numai pe calea prevăzută de legea de urmărire, dar și pe calea organizată de legea pentru contenciosul administrativ? Instanța de fond, prin decisiunea supusă recursului, se pronunțase în sens afirmativ, argumentând că în legea de urmărire nu există nici o dispozițiune care să interzică părții, ale cărei drepturi sunt vătămate prin urmărirea ilegală, de a putea cere anularea ei și pe cale de acțiune intentată pe baza legii contenciosului administrativ. — Înalta Curte prin decisiunea N.30/929 a casat însă decisiunea instanței de fond, argumentele invocate în sprijinul ei nefiind decisive, și a dat chestiunii de mai sus o soluțiune contrarie. În adevăr, în prim rând, din împrejurarea că legea de urmărire nu interzice calea contenciosului administrativ nu se poate deduce că legiuitorul a înțeles să o admită, căci tăcerea legii se explică foarte simplu, prin faptul că legiuitorul a edictat legea de urmărire cu mult înainte de a se înființa contenciosul administrativ și deci el nu a putut să aibă în vedere o cale de anulare ce nu exista la acea epocă. În al doilea rând, legea de urmărire arată calea de atac ce deschide aceluia ce se pretinde vătămat printr'o măsură ce crede ilegală, și anume, calea contestațiunii, ce trebuie făcută în zece zile de la data primirii sau lăsării la domiciliu a somați-

unei de plată, și cu îndatorirea pentru contestator, sub pedeapsă de nulitate, de a face alegere de domiciliu în orașul de rezidență al autorității căreia se adresează contestațiunea și de a depune recipisa de consemnare a sumei pentru care este urmărit, măsuri luate de legiuitor atât pentru a se evita contestații temerare cari ar fi făcute în vedere de a întârzia plata debitului către Stat, cât și pentru a se asigura încasările; ori, dacă cel urmărit ar avea puțința ca și pe calea contenciosului administrativ să atace urmărirea de care se plânge, atunci măsurile prevăzute de legea de urmărire ar fi înlăturate și ea nu s'ar mai aplica, căci legea contenciosului administrativ nu cere depunerea sumei urmărită ca condițiune pentru introducerea acțiunii și nici cele alte formalități, și s'ar ajunge astfel la concluziunea că legea pentru contenciosul administrativ în mod indirect și implicit a abrogat măsurile de mai sus din legea de urmărire, edictate în interesul Statului, ceace este inadmisibil fără să existe o dispozițiune formală în acest sens. Legiuitorul înființând contenciosul administrativ nu a înțeles se creeze o a doua cale de atac contra actului pretins arbitrar aceleia care avea deja una de la lege, ci a vroit să ocrotească numai acele drepturi cari nu aveau până atunci nici o cale deschisă pentru a fi apărate în contra atingerii adusă lor printr'un act de autoritate administrativ abusiv. Eacă motivele pentru cari Inalta Curte a decis că actul de executare făcut pe baza legii de urmărire nu poate fi atacat de cât în conformitate cu prescripțiunile și la instanțele prevăzute de această lege, nefiind admisibilă acțiunea principală în contencios administrativ.

— Tot în secțiuni-unite, Curtea de Casație s'a pronunțat asupra unei chestiuni de procedură ce se presintă des în practică și asupra căreia există divergență de soluțiuni între decisiunile emantate de la secțiunile a II-a și a III-a ale Curții. Speța este următoarea. O acțiune se intentează înaintea primei instanțe, la Tribunal, anterior pronulgării legii pentru accelerarea judecăților din 19 Mai 1925. Admisă în lipsă, și făcându-se opozițiune de către părât, Tribunalul o respinge ca nesusținută printr'o hotărâre pronunțată la 28 Februarie 1927, adică sub imperiul legii pentru accelerarea judecăților. Se naște întrebarea: termenul de apel în contra acestei sentințe curge oare de la data pronunțării hotărârei conform art. 319 c. proc. civ., care dispune că dacă opozițiunea este respinsă, fie ca nesusținută, fie ca neîntemeiată, termenul va curge din ziua hotărârei prin care s'a respins opozițiunea, sau va curge de la comunicarea hotărârei conform legii pentru accelerarea judecăților, care, după ce în art. 34 suprimă dreptul de opozițiune, declară în art. 41 că termenul de apel în materie civilă și comercială este de 15 zile, și curge de la comunicare? Inalta Curte, prin decisiunea din 14 Noembrie 1929, a rezolvat chestiunea în acest din urmă sens, pentrucă, pe de o parte, este de principiu netăgăduit că legile de procedură au efect retroactiv și că legea în vigoare în momentul pronunțării unei ho-

tărâri judecătorești determină natura ei precum și căile de atac și termenele în cari trebuiesc exercitate; ori, în speță, hotărârea, după cum s'a arătat, a fost pronunțată sub imperiul legii de accelerare care prevede că termenul de apel curge de la comunicare; iar, pe de altă parte, pentru că art. 57 din această lege a abrogat ori ce dispozițiuni contrarii din procedurile civilă și comercială, deci și art. 319 c. pr. civ. care cuprinde o regulă procedurală cu caracter general. Părerea opusă nu poate trage un argument temeinic în favoarea ei din art. 58 din legea de accelerare care prescrie că „acțiunile introduse până la punerea în vigoare a legii se vor judeca după vechea procedură numai înaintea instanței unde se găsesc, urmând ca în instanța de apel să se judece după prezenta lege“, de oarece, după acest text, regulile din codul de procedură civilă se aplică *numai înaintea primei instanțe la judecata acțiunilor pornite înainte de 19 Mai 1925*; ori, apelul nu privește judecata de la prima instanță; el este o cale de reformare a hotărârei acestei instanțe, hotărâre a cărei pronunțare o desinvestește cu totul de acțiunea ce se afla pendinte în fața ei, și deci art. 41 din legea de accelerare privind modul de exercitare al dreptului de apel, adică al sesisării instanței superioare, își are aplicațiunea chiar la acțiunile introduse anterior pronulgării acestei legi.

— Trecând acuma la chestiunile ce s'au judecat după divergență de secțiunile respective ale Curții și a căror soluționare a dat loc la dificultăți, voiu semnală dintre ele pe cele ce urmează.

În materie penală, Inalta Curte a determinat sfera de aplicațiune a art. 11 ultim aliniat c. proc. pen., statuând asupra chestiunei — care nu se presintă pentru prima dată — dacă în materie corecțională, în caz de achitare, inculpatul ar putea fi obligat să plătească daune-interese părții civile. Curtea de Casație s'a pronunțat în mai multe rânduri în sens negativ, întemeindu-se mai ales pe dispozițiunea art. 11 c. proc. pen. după care „hotărârea achitătoare închide părții civile orice drum de judecată înaintea Tribunalelor civile“. Chestiunea examinată însă mai de aproape nu comportă un răspuns unic, ci urmează a-și primi soluțiunea după o distincțiune ce rezultă din combinațiunea însăși a art. 10 și 11 c. pr. pen. În adevăr, art. 10 c. pr. pen. declară că asupra unei acțiuni publice, judecata trebuie să pronunțe prin a sa hotărâre sau achitarea, sau absolvirea sau condamnarea; achitarea, „când se recunoaște că faptul imputat nu are ființă, sau că inculpatul nu poate fi răspunzător de acel fapt; absoluțiunea, când se recunoaște că faptul imputat inculpatului și a cărui ființă este constatată, nu cade sub previziunile nici unui text de lege; condamnațiunea, când și autorul și ființa și imputabilitatea legală a faptului sunt constatate“. Din termenii dispozițiunei art. 10 c. pr. pen. rezultă că instanța judecătorească, sesisată cu judecarea unei infracțiuni, va trebui să pronunțe achitarea în următoarele trei ipoteze: 1^o) când faptul material urmărit nu are existență sau nu

este dovedit; 2^o) când se stabilește că inculpatul nu a participat nici ca autor, nici ca complice la săvârșirea faptului delictuos a cărui existență este probată; 3^o) când legea însăși înlătură răspunderea penală a infractorului, precum în caz de demență, de minoritate a lui, de legitimă apărare, etc. Numai la aceste trei ipoteze se raportează art. 11 când vorbește de o „hotărâre achitătoare” și declară ca ea închide părții civile ori ce drum de judecată înaintea tribunalelor civile, căci numai pe aceste trei ipoteze legiuitorul penal le-a avut în vedere când a edictat dispozițiunea art. 11 c. pr. pen. imediat după aceia din art. 10 c. pr. pen. ipoteze în cari nu poate avea loc o condamnățiune la daune-interese în folosul părții civile. Dar o altă ipoteză este posibilă: infractorul săvârșește un fapt prevăzut și pedepsit de legea penală, dar căruia îi lipsește fie elementul subiectiv, fie un alt element special și constitutiv al infracțiunii; de ex: intențiunea delictuoasă a agentului. Într-o asemenea ipoteză, inculpatul nu poate fi absolvit, întru cât faptul ce a comis cade sub sacțiunea legii penale, ci urmează a fi achitat, de oarece, de și faptul există în materialitatea lui, însă, nefăcând toate elementele unei infracțiuni, agentul nu poate fi răspunzător și, ca atare, intră în prevederile art. 10 § 3 c. pr. civ. Dar, cum faptul său a cauzat un prejudiciu părții civile, inculpatul, inocent din punct de vedere penal, devine răspunzător civilmente în baza art. 998 și 999 cod. civil, potrivit cărora oricine cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă a sa, chiar comisă prin neglijență sau imprudență, este dator a o repara, așa că instanțele represive pot, achitând pe un inculpat, în această a patra ipoteză, să-l condamne a plăti daune-interese, dacă este locul. — Aceasta este distincțiunea ce a fost consacrată, după divergență, de Inalta Curte, soluționând chestiunea dacă în caz de achitare, inculpatul poate fi obligat la despăgubiri către partea civilă. (Decis. No. 4813/929). — Trebuie, însă, observat că dacă cel vătămat s'a constituit parte civilă înaintea instanței penale și n'a obținut daune pentru prejudiciul ce a suferit, el nu mai poate, în cas de achitare a infractorului, să sesizeze ulterior instanțele civile și să deducă în judecata lor din nou cererea de daune, ori care ar fi motivul, căci art. 11 ultim alineat îi închide cu desăvârșire drumul. Din contră, dacă cel vătămat nu s'a constituit parte civilă în fața instanței represive, el nu este împiedicat de a se adresa instanțelor civile cu cererea de daune, întrucât textul are în vedere numai pe cel vătămat care s'a constituit parte civilă.

În materie comercială, Inalta Curte a avut de examinat și cesiunea foarte viu controversată în doctrină și neresolvată în mod identic de instanțele judecătorești atât la noi cât și în Italia, de a se ști dacă girul după scadența cambiei transmite sau nu posesorului ei acțiunea cambială. Curtea de Casație s'a pronunțat deja mai de mult în sens negativ, și-a menținut jurisprudența sa și prin deciziunea dată, după divergență, în anul trecut. — Codul de comerț se ocupă de

efectele girului înainte de scadența cambiei în art. 277 și urm. până la art. 280 inclusiv, iar despre efectele girului după scadență, în art. 281, ultimul din rubrica „despre gir”. De și se discută în doctrină natura juridică a girului, nu există nici un dubiu ca girul, intervenit înainte de scadența cambiei, nu se confundă cu cesiunea de creanță obicinuită, căci ele constituiesc două contracte deosibite pe cari le separă următoarele trei diferențe fundamentale. În adevăr, în prim rând, în cesiunea de creanțe obicinuită, cesionarul nu poate opune dreptul său terților de cât după notificarea cesiunii debitorului sau după acceptarea cesiunii de către acesta într'un act autentic. (art. 1393 C. civ.); din contra, girul, îndată ce este scris pe cambie, investeste de plin drept pe giratar cu proprietatea ei, *erga omnes*, fără a fi nevoie de îndeplinirea nici unei formalități. În al doilea rând, în cesiunea de creanțe obicinuită, cedantele garantează numai existența valabilă a creanței în momentul cesiunii, pe când în materie cambială, girantele răspunde chiar de solvabilitatea debitorului, adică de plata cambiei la scadență. În fine, în al treilea rând, în cesiunea de creanțe debitorul poate invoca în contra cesionarului toate mijloacele de apărare ce ar fi putut opune cedentului, pe când debitorul cambial nu este autorizat se opună giratarului excepțiunile ce ar fi putut invoca în contra girantului dacă ar fi rămas purtătorul cambiei, regula formulată deja prin secolul al XVII de jurisconsultul italian Casaregis în cartea sa *discursus legales de commercio* și consacrată prin adagiul: *exceptio quae obstat giranti, non obstat girataro*.

Înainte de scadență, girul transmite proprietatea cambiei cu toate garanțiile și drepturile ce decurg din ea, după cum se exprimă art. 277 c. comercial, și giratarul are acțiunea cambială pe temeiul cambiei, putând recurge fie în contra emitentului, fie în contra giranților anteriori. Nu se întâmplă, însă, același lucru când girul intervine după scadența cambiei, căci art. 281 c. com. declară formal că: „girul cambiei ajunsă la scadență produce numai efectul unei cesiuni”. Din termenii acestei dispozițiuni: *numai efectul unei cesiuni* și din comparațiunea ei cu aceia din art. 277 c. com. rezultă în mod evident de sinebună înțelegere că există între efectele girului înainte de scadența cambiei și acelea ale girului după scadență. În adevăr, în acest din urmă caz, acela căruia s'a transmis cambie prin gir nu are de cât calitatea de cesionar, de unde consecințele că el nu este investit cu proprietatea titlului *erga omnes* de cât îndeplinind formalitățile prevăzute de art. 1393 c. civ., că cedentul îi garantează numai existența creanței la epoca cesiunii, și că debitorul cedat îi poate opune toate excepțiunile ce ar fi putut invoca în contra cedentului. Aceasta înseamnă că legiuitorul comercial, edictând art. 281, a înțeles că, după scadența cambiei, să nu se mai poată crea noi raporturi cambiale între girante, giratar și debitorul-emitent, așa că cesionarul nu dobândește prin gir o cambie propriu zisă, adică titlul de credit ușor circulabil în comerț cu toate

drepturile ce conferă, ci un simplu titlu de creanță constatată prin actul transmis, căreia, însă, nu mai corespunde o obligațiune cambială. Prin urmare, dacă acțiunea cambială este o consecință a girului propriu, a girului cu efect plin, și dacă, după art. 281 c. com., posesorul unei cambii transmisă prin gir după scadență are numai drepturile derivând dintr'o cesiune este neîndoios că cesionarului nu-i aparține acțiunea, cambială spre a fi plătit fie de emitent, fie de unul dintre giranții anteriori, și nu-i rămâne deschisă de cât calea acțiunii comerciale sau civilă după natura obligațiunii.

Dispozițiunea art. 281 c. com., deși criticată și deș insuficient justificată prin explicațiunile ce s'au propus în acest scop, subsistând încă, nu este posibil a da o altă interpretare fără a viola textul de lege și a nesocoti spiritul legiuitorului. Și în Franța se discută chestiunea de a se ști ce efecte produce andosmentu unei „lettre de change” după scadență, dar dacă majoritatea autorilor și jurisprudența mai recentă recunosc acestui andosment aceleași efecte ca și andosmentului anterior scadenței, motivul este că art. 136 c. com. francez nu face nici o distincțiune între andosmentul anterior sau posterior scadenței, pe când la noi cele două giruri formează obiectul a două dispozițiuni de lege deosebită, care specifică efectele ce produce fie care din aceste giruri. De aceea Inalta Curte a respins recursul în contra deciziunii instanței de fond care refuzase acțiunea cambială posesorului unei cambii transmisă după scadență. (Decis. No. 1648 din 27 Noembre 1929).

— În materie civilă, Inalte Curte a fost chemată a precisa înțelesul art. 722 c. proc. civ., după care toate actele de înstrăinare a proprietăților nemișcătoare trebuie transcrise în registrul de transcriere al tribunalului unde este situat bunul nemișcător pentru ca drepturile rezultând din aceste acte să fie opozabile terților cari au dreptul asupra acestui imobil. Curtea de Casație, prin deciziunea No. 487/929, a stabilit după divergență următoarele puncte: 1^o) scopul urmărit de legiuitor prin transcripția actelor de înstrăinare imobiliară este de a deștepta pe terți și a le da posibilitatea de a cunoaște așa numita „stare civilă” a imobilelor; 2^o) că transcrierea nu implică validitatea actului, și funcționarul însărcinat cu această operațiune nu are cădere de a aprecia valoarea juridică a actului prezentat spre transcriere, el fiind obligat, în orice caz, a-l transcrie; 3^o) că actul ce trebuie transcris este acela care stabilește existența transfertului de proprietate, adică instrumentul doveditor al acestui transfer, iar nu documentul pe care cumpărătorul își sprijină pretențiunea sa, indiferent dacă actul transcris constată sau nu existența înstrăinării. În speța asupra căreia a statuat Inalta Curte, era vorba de o vânzare de imobil încheată, nu prin concursul concomitent de voințe ale părților, ci în urma unei „opțiuni” cu termene de 20 de zile, conținută într'o scrisoare prin care proprietarul imobilului însărcina pe mandatarul său a vinde imobilul pe un preț determinat. Mandatarul în-

țelegându-se în intrul termenului cu intimatul, ca acesta să cumpere imobilul, și apoi făcându-i cunoscut printr'o notificare că au convenit ca dânsul să ridice opțiunea cumpărând imobilul în condițiunile prevăzute într'nsa, cumpărătorul transcrie atât scrisoarea de opțiune cât și notificarea primită dela mandatar. Posterior, proprietarul refuză să închee contractul, sub cuvânt că nu este obligat, și vinde acelaș imobil unei alte persoane, recurentului, care transcrie actul de vânzare-cumpărare. Primul cumpărător făcuse oare o transcriere valabilă, opozabilă terților, adică celui de al doilea cumpărător, sau nu? Inalta Curte a rezolvat chestiunea în sens afirmativ, pentru motivul că primul cumpărător transcrisese acte cari stabilesc cu suficiență existența vânzării. În adevăr, zice Curtea, „transcrierea din partea unui cumpărător a simplei sale acceptări nu este de natură a produce un efect, de oarece un atare și singur act ce emană de la cumpărător nu face dovada existenței vânzării-cumpărării; că, din contra, transcrierea din partea cumpărătorului a acceptării vânzătorului este o transcripție ce își produce efectul voit, fiindcă o acceptare din partea unui vânzător este un act care face în mod suficient dovada existenței acordului de voințe, o asemenea acceptare implicând în mod necesar existența unei oferte în aceleași condițiuni din partea cumpărătorului”.

Cu privire la aceste oferte de a contracta, reamintesc că, în general, doctrina și jurisprudența admit: 1^o) că cel ce face o ofertă simplă sau policitațiune, de ex.: de a vinde un lucru, o poate retracta cât timp nu a fost acceptată; 2^o) dacă oferta este făcută cu termen de opțiune, ofertantul contractează prin aceasta, două obligațiuni: prima, de a nu-și retrage oferta înainte de expirarea termenului fixat, și secunda, de a transforma oferta în contract în beneficiul aceleia care a declarat înăuntrul termenului că consimte de a contracta, de a cumpăra; 3^o) că oferta, cât timp nu este retrasă, leagă pe cel ce a făcut-o din momentul chiar în care dânsul și-a manifestat voința de a se obliga. Aceste reguli de drept nu rezultă din vre-un text din codul civil, ci se datoresc unei teorii noi a contractului, dezvoltată mai ales de juriștii germani, și anume, a teoriei angajamentului prin declarațiunea unilaterală de voință, pe care o mare parte din doctrină o prenumără printre isoarele de obligațiuni. În codul german, oferta, în materie de contract, este obligatorie prin ea însăși: art. 1115 declară formal că „acela care propune altuia de a încheia un contract, este legat de ofertă, afară numai dacă a exclus această legătură obligatorie”. În codul federal elvețian al obligațiunilor, art. 3 prevede oferta cu termen: „ori cine propune altuia să încheie un contract, fixându-i un termen pentru a accepta, este legat prin oferta sa până la expirarea acestui termen. El este deslegat, dacă acceptarea nu i-a sosit înainte de expirarea termenului”. În remarcabilul *proiect al unui cod al obligațiunilor și al contractelor comun Franței și Italiei din 1927*, lucrat de două comisii franceză

și italiană, compusă din cei mai eminenți reprezentanți ai magistraturei, ai baroului, ai facultăților de drept, etc. art. 60 se ocupă de promisiunea unilaterală. El îi dă forță obligatorie, însă sub următoarele condiții: 1^o) promisiunea să ajungă la cunoștința destinatarului; 2^o) să îndeplinească condițiile pentru existența și validitatea unui contract; 3^o) să fie formulată în scris; 4^o) să fie făcută pentru un timp determinat. După cum se vede, proiectul clasează promisiunea unilaterală printre isvoarele de obligațiuni, dar nu-i recunoaște în toate cazurile caracterul obligatoriu. Această dispoziție a art. 60 din proiectul franco-italian se apropie de aceea cuprinsă în art. 38 din codul nostru de comerț, după care „în contractele unilaterale propunerea este obligatorie îndată ce ajunge la cunoștința părții careia este făcută”, ceea ce înseamnă că codul de comerț a consacrat deja angajamentul unilateral. Proiectul reglementează și *promisiunea de recompensă sau de remunerare*, adresată publicului prin alipite prin inserări în ziare, etc., pentru cazul când o persoană ar îndeplini o prestație sau un fapt prevăzut și determinat de autorul promisiunii, d. ex.: când ar face un act de dovotament oare care sau ar aduce proprietarului obiectul ce a pierdut. Promisiunea de recompensă nu poate fi revocată de cât înainte de executarea ei și numai pentru o justă cauză și cu încuviințarea publicului ca buna lui credință să nu fie înșelată.

Astăzi, când teoria obligațiilor a evoluat, când în practică, oferta de contract cu termen de opțiune a devenit atât de frecventă din cauză că înlesnește încheierea tranzacțiilor și corespunde condițiilor vieții sociale, este fără îndoială că codul nostru civil unificat va clasa declarațiunea de voință unilaterală printre isvoarele de obligațiuni și va determina efectul juridic al obligațiunii ce ia naștere prin această voință unilaterală, înlăturându-se astfel dificultățile ce există în prezent în materia ofertei de a contracta.

Înalta Curte, tot în complectul de divergență a avut de examinat chestiunea dacă în cazul când un comerciant săvârșește în exercițiul comerțului și al industriei sale un quasi delict, acțiunea în daune ce aparține celui vătămat este de natură comercială ori civilă? ceea ce prezintă interes din punct de vedere al competenței instanței de judecată, al probelor de administrat, al prescripțiunii de invocat. Chestiunea este discutată în doctrină, și jurisprudența instanțelor judecătorești este departe de a fi uniformă. Dintre sistemele multiple ce s'au propus pentru soluționarea ei, voi reaminti numai câteva. Așa, într'o primă opinie, se susține că acțiunea în daune în cazul indicat este de natură civilă, chiar dacă cel vătămat are calitatea de comerciant și chiar dacă există între dăunător și dăunat o legătură contractuală, căci, zic partizanii acestei opinii, cauza juridică a obligațiunii de a repara prejudiciul derivă din culpa comerciantului (greșală, neglijență, imprudență), culpă care este independentă și distinctă de actul de comerț a cărei executare a dat loc la faptul dăunător, de contractul

intervenit între părți, și de calitatea de comerciant a celui ce l'a săvârșit. Exercițiul comerțului este numai cauza ocazională, mijlocul accidental, iar nu cauza efectivă și determinantă a quasi-delictului. Într'o a doua opinie, se rezolvă problema printr'o distincțiune, și se susține că acțiunea este de natură comercială când între cel ce a suferit dauna și comerciantul responsabil există o legătură contractuală, și, din contra, acțiunea este civilă când vătămatul este un străin de comerț, distincțiunea care se bazează pe considerațiunea că „în cazul întâiu obligațiunea patronului de a repara prejudiciul față de ex.: de lucrătorul ucis sau rănit în executarea lucrării sau în îndeplinirea funcțiilor sale, de și are sorginte directă în culpa patronului, totuși ea prezintă o legătură evidentă cu contractul intervenit între părți, și comerciantul poate fi privit că și-a asumat voluntar această obligațiune, pe când în cazul al doilea, adică când este vorba de un terțiu, de exemplu, de un individ venit din întâmplare la locul accidentului, obligațiunea de desdăunare are o cauză pur civilă, căci, de și se rapoartă la industria comerciantului, ea nu poate fi considerată ca contractată benevol de acesta, și nu are altă sorgintă de cât culpa lui aquiliană. În fine, după o a treia opinie, acțiunea în despăgubire pentru quasi-delictul comis de un comerciant în exercițiul comerțului sau industriei sale este de natură comercială pentru motivul că obligațiunea de a repara dauna este o dependență, un accesoriu, o consecință a exercițiului însuși al comerțului de care răspunderea culpei se găsește a fi indisolubil legată, culpa naștind întotdeauna acțiunea și munca, așa că obligațiunea comerciantului ce naște din quasi-delict prezintă caracterul de un fapt de comerț, intrând în termenii largi ai dispozițiunii art. 4 cod. comercial, care stabilește o presumpțiune de comercialitate pentru toate obligațiunile comerciantului, chiar și pentru acelea cari au o altă sorgintă de cât contractul, când declară că „afară de faptele enumerate la art. 3, se socotesc tot ca fapte de comerț, celelalte contracte și obligațiuni ale unui comerciant, dacă nu sunt de natură civilă sau dacă contrariul nu rezultă din însuși actul”.

Speța judecată de instanța de fond prin deciziunea atacată cu recurs, consista în aceea că un automobilist voind să treacă un pasagiu de nivel al căilor ferate, închis printr'o barieră de lemn ce fusese ruptă și apoi rău reparată, mașina lui a fost lovită și sfărâmată de locomotiva unui tren care trecea tocmai în acel moment. Curtea de fond, de și constată culpa șoferului care mergea cu mare viteză, stabilește în același timp și culpa direcțiunii căilor ferate, întru cât bariera de la pasagiu de nivel era defectuoasă, și condamnă pe aceasta la daune-interese. Facându-se recurs, s'a ridicat chestiunea înaintea Secțiunii I dacă el trebuie să fie cercetat de această secțiune, care judecă afacerile civile, sau de secțiunea III în competența căreia intră afacerile comerciale. Curtea, după divergență, a trimis recursul în judecata Secției III

constatând natura comercială a obligațiunei și argumentând, în sprijinul soluțiunei date, că „atunci când legiuitorul comercial enumeră în art. 3 alin. 13 întreprinderile de transport ca acte de comerț, (caracter ce l'au chiar atunci când întreprinzătorul este Statul, care nu poate avea nici o dată calitatea de comerciant), el a înțeles a socoti ca acte obiective de comerț toate actele cari servesc a construi o asemenea întreprindere, a o exploata sau lichida, și, prin urmare, ca obligațiuni de natură comercială toate obligațiunile cari derivă din întreg acest complex de acte; că răspunderea derivând din culpa comisă de întreprindere în cursul exploatării, este comercială, de oare ce, dacă comerciale sunt obligațiunile rezultând din complexul de acte ce compun exploatarea atunci când acele acte nu se abat dela lege sau regulamente, și deci nu prejudiciează pe nimeni, nu este nici o rațiune ca ele să înceteze de a fi comerciale atunci când aceleași acte sau unul din ele s'au săvârșit în mod nesocotit în cât au putut constitui o greșală producătoare de prejudiciu“.

Așa dar, chestiunea de mai sus a fost rezolvată în sensul că quasi-delictul comis de un comerciant în exercițiul comerțului sau industriei sale, dă naștere la o acțiune în daune de natură comercială.

- Înalta curte printr'o deciziune recentă a recunoscut că o obligațiune naturală poate fi novată într'o obligațiune civilă, respingând recursul în contra decisiunei Curții de Apel din București, care într'o afacere de pensie alimentară cerută pentru un copil natural ce fusese născut din relațiunile adulterine ale mamei în timpul căsătoriei sale, judecase în acest sens. — Cu privire la obligațiunile naturale, reamintesc că codul nostru civil nu coprinde de cât un singur text, art. 1092, care menționează formal obligațiunea naturală, declarând că „repetițiunea nu este admisă în privința obligațiunilor naturale cari au fost achitate de bună voie“. Dar, prin această dispozițiune, codul civil ne arată numai efectul fundamental al obligațiunei naturale, însă nu ne spune ce este o obligațiune naturală și care este caracterul după care poate fi recunoscută. De aceea există diversitate de păreri în doctrină și ezitări în jurisprudență. — Obligațiunile naturale erau cunoscute de dreptul roman, cea ce dovedesc numeroasele texte ale jurisconsultilor romani, cari le divizau în două mari clase: în obligațiuni naturale de la origină, precum obligațiunea rezultând din pactele simple, aceia contractată de un sclav, de o femeie *sui juris* fără autorizarea tutorului, etc; și în obligațiuni civile degenerate în obligațiuni naturale, precum obligațiunea debitorului care a prescrist acțiunea de care era ținut, aceia ce lăsa să subsiste, în unele ipoteze, *litis contestatio*, trans. formând dreptul dedus *in iudicium*, etc. Dreptul nostru, însă, concepe obligațiunile naturale în mod diferit de dreptul roman, cu privire la isvorul și la efectele lor. După definițiunea dată de unii autori, obligațiunea naturală este o obligațiune civilă imperfectă: o obligațiune civilă, pentru că se găsesc față în față un cre-

ditor și un debitor; o obligațiune imperfectă, fiindcă legea i refuză sancțiunea, fie pentru un motiv de protecțiune individuală, fie pentru un motiv de ordin social sau economic. — Obligațiunile naturale nu trebuie, însă, confundate cu datoriile pur morale, adică cu acelea impuse prin sentimentul de binefacere, de grațitudine, de recunoștință, de probitate, de echitate, de delicateță sau de onoare. În adevăr, acestea nu intră în domeniul dreptului ci rămân în domeniul exclusiv al conștiinței; ele nu obligă, nu produc nici un efect juridic și prestațiunea efectuată în executarea ei nu poate constitui de cât o donațiune. Din contra, obligațiunea naturală presupune un raport juridic între două persoane determinate, un debitor și un creditor, isvorește din aceleași isvoare ca și obligațiunile civile, și executarea ei, de și lăsată la libera voință a debitorului, necomportând o constrângere judiciară, este exclusivă de ideea de liberalitate și consistă într'o plată.

Legea recunoaște caracterul de obligațiune naturală numai unui număr restrâns de îndatoriri, dar doctrina și jurisprudența au lărgit considerabil domeniul acestor obligațiuni. Nu trebuie pierdut din vedere că obligațiunea naturală, de și lipsită de sancțiune, fiind o obligațiune, ea nu poate lua naștere când cauza ce i servă de bază este ilicită, contrarie bunelor moravuri sau ordinii publice. Un asemenea raport juridic este radical nul, neavenit și nu poate produce absolut nici un efect în drept. De aceea, dacă majoritatea autorilor și instanțele judecătorești admit că o obligațiune naturală poate să nu se transforme într'o obligațiune civilă, de și nu intervine vre un element nou, ei nu o admit însă, de cât în cazul când obligațiunea naturală nu este isbită de o nulitate absolută, căci altminterlea, ea neavând ab initio o existență în drept, ce nu o poate dobândi nici ulterior în nici un mod, novațiunea nu poate să opere, întru cât aceasta constă în stingerea unei obligațiuni preexistente prin crearea unei noi obligațiuni, destinată a o înlocui și întrunind în momentul când ia naștere, toate elementele cerute de lege pentru validitatea convențiunilor.

Cât despre efectele obligațiunilor naturale, în afară de imposibilitatea de a repeti obiectul plătit și de novațiune, doctrina și jurisprudența recunosc că ele mai produc și altele, dar aproape asupra tuturor sunt divergențe de opinii. Față cu singurul art. 1092 din codul civil, care ocupându-se de plata indebitului, face mențiune în treacăt despre obligațiunile naturale, fără să determine caracterul lor distinctiv, judecătorul se găsește investit cu puterea discreționară de a aprecia în fie care caz, dacă este sau nu o obligațiune naturală, iar când este vorba de a hotărî asupra efectelor ce produce, el întâmpină, în incertitudinea ce domnește în această privință, cele mai serioase dificultăți. De aceea pentru a le curma, ar fi necesar ca codul civil să reglementeze materia obligațiunilor naturale, să determine criteriul după care ele se pot distinge de celelalte îndatoriri, se enumere pe cele recunoscute de lege și să precizeze consecințele juri-

dice ce decurg dintr'însele. Cu toate acestea, trebuie să relevăm că proiectul de cod al obligațiilor și al contractelor comun Franței și Italiei din 1927 nu conține nici el o reglementare a acestei materii și se mărginește a menține în art. 66 dispozițiunea art. 1235 cod napoleon (identică cu art. 1237 c. civ. italian, și cu art. 1092 c. civ. român) în vechea ei redacțiune, cu o singură schimbare a unei expresiuni, ce voi indica îndată și care are importanța ei. În raportul ce însoțește proiectul, semnăt de cei mai distinși jurisconsulți, printre cari Ambroise Colin, H. Capitant, Alfredo Ascoli, se arată ca motiv al menținerii sistemului actual franco italian „că obligațiunea naturală nu poate să îndeplinească rolul ei, de cât cu condițiunea ca să se lase interpretului întreaga libertate de a cerceta cazurile particulare în cari ea intervine, inspirându-se de concepțiunea ce avem de ordinar despre un om onest într'o societate dată și într'un timp dat”. Ziceam că proiectul a introdus o schimbare în textul art. 1235 cod. napoleon, care se exprimă astfel: „La répétition n'est pas admise à l'égard des obligations naturelles qui ont été *volontairement* acquittées”. În codul nostru, „achitate de bună voe”; ceiace înseamnă că acțiunea în repetițiune nu poate avea loc dacă cel ce s'a achitat a făcut plata în cunoștință de cauză, știind că nu este dator *civiliter* și că nu poate fi urmărit. În Italia, din contra, după părerea dominantă, prin cuvântul „*volontariamente*” din art. 1237 c. civ. italian (identic cu art. 1235 c. nap.), se înțelege plata care nu este făcută după cererea sau constrângerea altuia, fără, însă, să fie necesar ca acela ce face plata să știe că poate să o refuze. Proiectul a preferat părerea italiană fiind că are pentru ea, ne spune raportul „tradițiua romană și corespunde unei concepțiuni a obligațiunei naturale care este în mai multă armonie cu funcțiunea și valoarea ei socială”. De aceea proiectul, în art. 66, reproducând textul art. 1235 cod. napoleon (1237 c. civ. ital.), a înlocuit cuvântul „*volontairement*” (*volontariamente*) cu acela de „*spontanement*” (*spontaneamente*) „conform cu expresiunea ce se găsește în isvoarele romane „*sponte, non coactus*”, așa că art. 66 din proiect are în textul francez următoarea redacțiune: „La répétition n'est pas admise à l'égard des obligations naturelles qui ont été spontanément acquittées”.

Am terminat, Domnilor, observațiunile ce aveam de prezintat în legătură cu activitatea Curții de Casație în anul judecătoresc expirat.

Dar, îmi rămâne o imperioasă datorie de îndeplinit, acela de a evoca amintirea mult regretatului fost prim președinte al acestei Inalte Curți, George Buzdugan, a cărui moarte recentă ne-a cauzat o profundă durere, și de a aduce memoriei sale, și în această ocaziune, piosul nostru omagiu. Cu remarcabilele lui însușiri, cu erudițiunea lui, cu bogățiile experienței dobândite în cursul unei strălucite cariere, cu devotamentul lui desăvârșit pentru drept și Justiție, George Buzdugan a fost unul dintre cei mai mari magistrați ai Țărei. Neștearsă ne va rămâne amintirea de acela care a fost, în acelaș timp, pentru noi un coleg cu drept cuvânt iubit,

Cu aceeași ocaziune, d-l I. N. Stambulescu, distinsul procuror-general al Inaltei Curți, a ținut următoarea cuvântare plină de interes, despre viața judecătorească a lui Vasile Sturza.

DOMNULE PRIM-PREȘEDINTE, INALȚI JUDECĂTORI,

Profit de circumstanța favorabilă, că noua lege de organizare judecătorească, nu ne mai oprește ca la solemnitatea începutului anului judecătoresc, să întreținem Inalta Curte cu vreo chestiune, ce ar putea-o interesa; și reluând astfel firul vechei tradiții, de peste o jumătate de secol, am crezut util să evoc azi, în puține cuvinte, personalitatea unuia din cei mai vechi, care era și cel mai înalt în grad, dintre judecătorii acestei Inalte Curți.

Am socotit că îmi voi îndeplini o pioasă datorie, vorbindu-vă despre întâiul prim-președinte al acestei Inalte Curți, despre Vasile Sturza, cel care la înființarea Inaltei Curți la 1862, a ocupat cel dintâi funcțiua de prim-președinte.

M'am decis să vă vorbesc despre Vasile Sturza, pentru motivul că el reprezintă, una din cele mai proeminente figuri ale magistraturii noastre.

Cine nu cunoaște din istoria trecutului, nu prea îndepărtat al țării noastre, ce luptă aprigă s'a dat, între anii 1856 până la 1859, în jurul ideii unirii principatelor, adică a Moldovei cu Muntenia.

Cine nu știe, de asemeni, partea covârșitoare ce a avut Vasile Sturza întru reușita ideii de a se alege, ca un prim pas înspre unire, acelaș Domn de către amândouă țările, în persoana lui Cuza, sub denumirea de Alexandru Ion-I.

Vasile Sturza se găsea pe atunci membru al Căimăcâmiei, cum se zicea pe acele vremuri, adică cum am zice azi, al regenții, și în această înaltă situație, a dus, sprijinit de Anastasie Panu, un alt căimacam, luptă omerică în contra celor cari, din neștiință, din greșită apreciere a supremelor interese ale țării, neputincioși a se ridica deasupra conveniențelor momentului, cât și din cauza ambiției, de care erau animați unii din boeri, dornici de a fi aleși ei ca Domni, se opuneau la unire.

Vasile Sturza însă, clar văzător al intereselor superioare ale țării, a dat zilnic concursul său foarte eficace partidei unirei, aceea a tinerilor de pe acele timpuri, și cu multe și grele lupte, și cu extrem de varii dificultăți atât interne cât și externe, din cauza imixtiunilor zilnice în afacerile țării, ale unora din puterile garante, în special al Austriei și Turciei, interesate a se menține starea de lucruri dinnainte; a dus cu ajutorul neuitatului mare om de stat Mihail Kogălniceanu, la bun sfârșit opera unirei principatelor, prin alegerea, în urma înțelegerii cu partida unionistă din Muntenia, a aceleiaș persoane ca Domn al ambelor țări.

După ce Cuza fu ales Domn, Vasile Sturza, care mai fusese ministru, fu desemnat a alcătui primul minister în Moldova.

Dacă m'am ocupat mai întâi de partea aceasta din activitatea lui Vasile Sturza, activitate anterioară acelei dezvoltată ca prim-președinte al Inaltei Curți de Casație, cauza e că am găsit, că firul conducător al întregii sale conduite, a fost atunci ca și mai târziu, pe lângă un patriotism cald și complet desinteresat, o idee de drept, o idee de drept public, care a evoluat, admirabil în sensul intereselor țării sale.

Ideie de drept călăuzitoare, care privită sub aspectul evoluției ei, nu este decât o **gândire îndreptată** în spre viitor, sau mai bine zis, respectul către ceea ce va fi util pe viitor, adică respectul față de ideile de a doua zi, idei cari se ridică mai totdeauna, deasupra considerațiilor timpului în care trăim.

Știința dreptului, Vasile Sturza o posedă într'un grad foarte mare, ca unul ce fusese multă vreme membru al Inaltului Divan, și mai târziu chiar președintele acestui divan, funcție din care a demisionat, ca o protestare contra unei jieniri adusă Divanului, de către caimacamul ce a urmat retragerii din domnie a lui Grigore Ghica.

Vasile Sturza s'a dovedit a fi un incomparabil întemeietor de așezăminte noi; adică atât al așezământului Unirei principatelor, luând ca prim ministru toate măsurile necesare, spre a o întări; cât și mai târziu, la înființarea Inaltei Curți, la așezarea căreia a fost chemat dela crearea ei de către noul Domnitor, care cunoștea bine calitățile lui sufletești superioare, precum și vastele sale cunoștințe în ale dreptului.

Cu această ocazie cred interesant a arăta, că primul act dresat de Inalta Curte de Casație, la înființarea sa, a fost procesul-verbal dela 15 Martie 1862, proces-verbal ce poartă numărul 1, prin care constată că toți membrii Inaltei Curți, împreună cu membrii parchetului său, au depus jurământul înaintea Domnitorului țării, care a ținut a da astfel o dovadă de marea considerație ce avea pentru acest înalt corp din stat, tradiție care s'a conservat mult timp, cel puțin în ce privește prestarea jurământului de către primul-președinte al Inaltei Curți.

Cine a avut ocazia să citească deciziile Inaltei Curți încă dela întemeierea sa, și-a putut da seama, că un înalt spirit juridic o călăuzea în lucrările sale, și nu numai în ce privește fondul deciziilor, perfect juridice; dar chiar și în ce privește forma precisă și concisă a redactării deciziilor, ceea ce de sigur se datora în bună parte prezenței în capul înaltei instituțiuni, a omului de mare inteligență și valoare juridică, a lui Vasile Sturza, care ca mai toți tinerii boeri, de pe acea vreme, își complectase studiile sale de drept în țările occidentale.

Vasile Sturza a prezidat lucrările acestei Inalte Curți, dela înființarea ei și până la 1868, când s'a

retras, socotind că a dat suficient munca sa rodnică și pentru Inalta Curte; iar la 1870 a încetat din viață, în vârstă numai de 60 ani.

Despre el se poate zice: că a găsit abuzuri în distribuirea justiției, mai ales din cauza obiceiului introdus, de a se putea apela la Domnul cel nou, în privința judecăților anterioare, ceea ce făcea că lucrul judecat nu exista în realitate, și abuzul l-a stârpit; că a găsit tirania intervenției Domnilor în soluționarea proceselor, și a desființat-o; că, în fine, a găsit că existau drepturi și îndatoriri, principii pe cari le-a proclamat și consfințit prin deciziile date de el ca judecător suprem.

Am ținut să aduc acest pios omagiu memoriei acestui foarte distins înalt magistrat, în semn de recunoștință, față de unul din marii noștri înaintași, care a prezidat la așezarea acestei supreme instanțe, de care ne leagă munca noastră de peste 40 ani ca jurist, dintre cari ultimii douăzeci de ani pe lângă această Inaltă Curte.

Dacă este adevărat că respectul și venerația către oamenii săi mari, dovedește gradul de civilizație al unui popor, am putea fi înclinați a crede, că românii n'au ajuns încă la un grad prea înalt de civilizație; căci pe cât știu, nici o măsură nu s'a luat, spre a perpetua memoria acestui înalt judecător, care a fost și un mare patriot; căruia adunarea electivă din Moldova, i-a recunoscut că a bine-meritat dela Patrie.

Cred însă că vina acestei lipse, cade mai mult asupra autorităților datoare a lua o asemenea inițiativă, autorități cari au în parte scuza, că au avut mult de făcut, într'o țară ca a noastră, care a trebuit să se constituie, să se așeze și să se desvolte pe toate tărâmurile, într'un timp așa de scurt.

De aceea îmi permit a mă adresa actualului primar al Capitalei României întregite, un subtil cunoscător al științei dreptului, și ca atare legat sufletește de tot ce țara a avut ca jurist de seamă, și a-i sugera ideea, că săvârșind un adevărat act de pietate, să dea stradelor ce înconjură palatul justiției, numele celor mai de valoare, celor mai distinși dintre magistrații dispăruți; singura cinste ce ne încumetăm a cere pentru așa de impunătoare figuri; pentru că știu că asemenea manifestări de natură a trece la posteritate memoria lor, sunt rezervate pretutindeni, pe seama oamenilor politici, ba chiar a politicianilor, cari acești din urmă au, de sigur, mai puțin dreptul la o atât de mare cinste.

Terminând, sunt dator a reaminti Inaltei Curți, marea pierdere încercată în anul expirat, prin dispariția, mult înainte de vreme, a fostului nostru prim-președinte, Regentul Gh. Buzdugan, la vârsta când putea aduce multe și îndelungate servicii țării sale.

Domnul prim-președinte, ridicând ședința, declară:
„Anul judecătoresc 1930 este deschis“

ANDREI RĂDULESCU. — „*Le fonti del Diritto Civile e Commerciale Romeno*“. (Izvoarele dreptului civil și comercial român).

Institutul editorial științific din Milano, a tipărit în broșură studiul d-lui Andrei Rădulescu, apărut în volumul II și III al publicațiunei italiene de drept *Annuario di Diritto Comparato e di Studi Legislativi*.

În această lucrare, merită să aducă o prețioasă contribuție la cunoașterea stărei legislațiunei noastre în lumea juridică din Italia, eminentul consilier al Inaltei noastre Curți de Casație, arată mai întâi într'o scurtă introducere, origina romană a poporului și a limbei noastre, care derivă din cea latină, susținând teoria că și după părăsirea Daciei de către Aurelian, mulțimea cea mare a poporului din Dacia-Traiană a rămas pe loc fiind legată prin tot felul de interese de această provincie.

Cu privire la dreptul roman, arată că, de asemenea, el s'a păstrat mai întâi și s'a adaptat în datinele țării și obiceiul pământului care a format cea mai principală sursă în țara românească atât pentru dreptul public cât și pentru cel privat.

Autorul face apoi un istoric succint al vechilor noastre legiuri:

Pravila lui Alexandru cel Bun, Cartea românească de învățătură din timpul lui Vasile Lupu, *Indreptarea legei* de sub domnia lui Matei Basarab, *Sobornicescul Hrisov* al lui Alexandru Mavrocordat, *Pravolniceasca Condică* a lui Alexandru Ipsilante, *Codul civil* promulgat de Scarlat Calimach și *Codicele Caragea*, arătând cum au fost alcătuite și sursele cari le-au servit de bază.

Codul civil și codul comercial în vigoare astăzi, cu modificările ce le-au survenit, formează obiectul de studiu al unor paragrafe deosebite, în care se arată cum au fost confecționate aceste legiuri și izvoarele după care s'a călăuzit legiuitorul român, semnalând influența ce au avut legile Italiei în această privință.

În ce privește doctrina română, autorul arată că dacă ea nu este atât de bogată și originală ca cea din occidentul Europei, este totuși destul de interesantă și se găsește pe o cale de dezvoltare din ce în ce mai mare, iar jurisprudența este chiar destul de bogată, are multe părți originale și în genere ea se găsește la nivelul celei străine.

D-l Andrei Rădulescu, a adus și de data aceasta un real serviciu țării, făcând cunoscută cultura noastră juridică, și peste hotarele ei.

S. R.

Administrația revistei roagă pe d-nii abonați în restanță a'i trimite cât mai neîntârziat costul abonamentului rămas neachitat.

Tabla de materii se trimete abonaților în curent cu plata abonamentului fără altă plată suplimentară.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. I

- Audiența dela 8 Aprilie 1929

Președinția D-lui Oscar N. Nicolescu prim-președin'te

Diracția Generală C. F. R. cu Dumitru P. Olteanu

TRANSPORT. — CONTRACT DE. — CARACTER COMERCIAL. — DACĂ ACEST CARACTER SE PĂSTREAZĂ ȘI ATUNCI CÂND STATUL ESTE TITULARUL OBLIGAȚIUNILOR. — ART. 3 DIN CODUL COMERCIAL. — TRANSPORT. — CONTRACT DE. — RESPONSABILITATEA DERIVÂND DIN CUI PA COMISĂ DE ÎNTRINDEREA DE TRANSPORT COMERCIAL. — ART. — 3 DIN CODUL COMERCIAL.

1. Întreprinderile de transport având un caracter obiectiv comercial, complexul de acte ce le compun și obligațiunile ce derivă din ele, păstrează caracterul comercial chiar și atunci când titularul lor este Statul, care nu poate fi nici odată comerciant.

2. Responsabilitatea derivând din culpa comisă de o întreprindere de transport în cursul exploatării ei este comercială, de oarece dacă comerciale sunt obligațiunile rezultând din complexul de acte ce compun exploatarea atunci când acele acte nu se abat de la legi și regulamente și nu prejudiciază pe nimeni, nu este nici o rațiune de a înceta să mai fie comerciale, atunci când aceleași acte s'au săvârșit în chip nesocotit încât au putut constitui o greșeală producătoare de prejudiciu.

No 652. — Declinată competența și trimis recursul făcut de către Direcția Generală a C. F. R. în proces cu Dumitru P. Olteanu spre a fi judecat de către Secțiunea III-a Inaltei Curți.

Curtea deliberând (după divergență),

Asupra competenței acestei Secțiuni de a judeca recursul de față.

Având în vedere deciziunea atacată din care rezultă că, în ziua de 30 Decembrie 1924, trenul expres. No. 52 isbind în dreptul cantonului No. 13 de pe linia Râmnicu-Sărat—Buzău, o căruță, a omorât pe soția intimatului Dumitru P. Olteanu; că, Curtea de apel constatând că acest incident se datorește neglijenței cantonierului care a lăsat bariera deschisă în timpul trecerii trenului, a condamnat pe recurenta Direcțiunea generală a C. F. R. la 150.000 lei daune către intimat, pentru prejudiciul ce i-a cauzat prin moartea soției sale.

Având în vedere că, legiuitorul prin art. 3 din codul comercial stabilește cari sunt actele obiective de comerț, enumerând un număr de douăzeci acte de acest fel; că, dacă unele din ele sunt acte izolate, altele precum sunt întreprinderile, cuprind un grup complex de acte sau fapte, organizate în scopul de a desfășura o activitate economică continuă; că, dar, atunci când legiuitorul comercial în alin. 13 al aceluiaș articol enumeră și întreprinderile de transport ca acte de comerț, el a înțeles a socoti ca aceste obiecte de comerț toate actele care servesc a constitui o asemenea întreprindere, a o exploata, sau lichida, și prin urmare, ca obligațiuni de natură comercială toate obligațiunile care derivă din întreg acest complex de acte; că, dat fiind caracterul o-

biectiv comercial al întreprinderilor de transport, complexul de acte ce le compun și obligațiunile ce derivă din ele, păstrează caracterul comercial — chiar și atunci când titularul lor este Statul, care nu poate fi niciodată comerciant.

Având în vedere că, dacă acestea sunt întinderea și conținutul exact al noțiunii de întreprindere de transport, este evident că și responsabilitatea derivând din culpa comisă de întreprindere în cursul exploatarei ei este comercială, de oarece dacă comerciale sunt obligațiunile rezultând din complexul de acte ce compun exploatarea, atunci când acele acte nu se abat dela legi și regulamente și deci nu prejudiciază pe nimeni, nu este nici o rațiune de a înceta de a fi comerciale, atunci când aceleași acte sau unul din ele s'au săvârșit în mod nesocotit, încât au putut constitui o greșeală producătoare de prejudiciu.

Că, așa fiind, acțiunea intimatului contra recurentei de astăzi având ca temei un quasi delict de natură comercială și recursul îndreptat contra și deci de competența Secțiunii a III-a a acestei și idei de competența Secțiunii a III-a a acestei Inalte Curți, în baza art. 31 paragraful III a. din legea organică.

Pentru aceste motive, Curtea declină competența și trimite pricina spre a fi judecată de Secția III-a a acestei Inalte Curți.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. II

Audiența dela 15 Octombrie 1929

Președinția D-lui Cost. G. Rătescu, Președinte

Marin Constantinescu Friptu cu Ministru Public

CURTE CU JURAȚI. — MARTOR. — REFUZ DE A PRESTA JURĂMÂNTUL. — DACĂ POATE FI AUDIAT CU SIMPLU INFORMATOR. — ART 342 PR. PENALĂ.

CURTE CU JURAȚI. — DACĂ UN ACUZAT SE POATE PLÂNGE ÎN CASAȚIE CONTRA UNEI MĂSURI LUATE ÎN DEFAVOAREA SA LA O SEDINȚĂ ANTERIOARĂ, ALTA DE CÂT ACEIA LA CARE S'A JUDECAT ȘI CÂND A FOST CONDAMNAT.

1. În materie de Curți cu jurați, legile penale neinterzicând prin nici un text audierea martorilor cari refuză să jure, ca simpli informatori, rezultă că președintele Curții cu jurați, poate în virtutea puterii ce i-o acordă legea, să asculte ca simpli informatori persoanele cari din cauză că au refuzat să depună jurământul, nu au putut fi audiate cu martori și fără ca ori de câte-ori exercită această putere, să declare expres, că măsura a fost luată în virtutea puterii discreționare.

2. Curtea cu jurați nefiind o jurisdicțiune permanentă și fiecare sesiune imprimând Curții caracterul unei jurisdicțiuni distincte de aceea ce a precedat-o, acuzatul nu se poate plânge la Curtea de Casație, de cât în contra dispozițiilor luate în defavoarea sa cu ocazia

judecării și condamnării sale, nu și despre ceea ce s'a întâmplat la termenele anterioare, de oarece la fiecare termen fixat pentru judecare, reluându-se în fața judecăței Curții procedura în întregime, acuzatul este ținut ca ori de câteori Curtea procedează la judecarea cauzei sale, să-și propună mijloacele sale de apărare, indiferent dacă la un termen anterior aceiași cerere a fost respinsă,

No. 6665/929. Respins recursul făcut de Marin Constantinescu zis Friptu în contra deciziei cu No. 26/929 a Curții cu jurați din Jud. Ilfov.

S'a ascultat D-l avocat Radu Roseti pentru recurent,

Curtea deliberând,

Asupra recursului declarat de Marin Constantinescu zis Friptu, în contra deciziei cu No. 26/929 a Curții cu jurați din jud. Ilfov, prin care cu aplicațiunea art. 264, al. II; 40 cod. penal și 388, al. II pr. civ., recurentul este condamnat zece ani recluziune.

Văzând motivul 1-iu de casare:

„Violarea art. 342 din pr. penală“.

Având în vedere că, se constată din procesul-verbal cu No. 131 al ședinței din 13 Februarie 1929, că martorul Solomon Golf refuzând să jure pe motiv că este liber cugetător, președintele Curții a dispus audierea lui ca simplu informator;

Considerând că, printr'o aplicație necesară a libertății religioase, garantată prin Constituție, recunoscându-se fiecărui individ facultatea de a presta jurământul după cerințele cultului său, persoana chemată ca martoră în instanță, nu poate fi constrânsă totuși a presta jurământ după ritul prescripționat de religie sa.

Că, singura consecință a refuzului de a jura fiind nulitatea mărturiei luate fără jurământ, instanțele judecătorești în caz de refuz de a jura, sunt împedicate de a mai audia acea persoană ca martor.

Că, însă, în materie de Curți cu jurați, legile penale neinterzicând prin nici un text audierea acelor persoane ca simpli informatori în virtutea puterii discreționare a președintelui, rezultă că președintele Curții cu juri poate, în virtutea puterii ce i-o acordă legea, să asculte ca simplu informator persoana care din cauză că a refuzat să depună jurământul, nu a putut fi audiată ca martor, fără ca ori de câteori își exercită această putere să declare expres că măsura a fost luată în virtutea puterii discreționare;

Că, astfel, și întrucât în speță, se constată că Solomon Golf, a fost ascultat fără jurământ, nu ca martor, ci ca simplu informator, în urma dispozițiunii luate de președintele Curții, și ceva mai mult, că, însuși recurentul a consimțit la ascultarea lui în acest mod, urmează că în condițiunile în care a fost ascultat și Curtea a primit arătările sale, nu poate fi vorba de violarea art. 342 pr. penală.

Că, dar, motivul de casare este neîntemeiat.

Văzând motivul 2 de casare:

„Exces de putere și violarea dreptului de apărare“, nemotivare.

Având în vedere că, din examinarea lucrărilor dosarului se constată că respingerea cererii de a se încuviința expertiza medicală cerută, a avut loc în ziua de 30 Octombrie 1928, iar judecarea recurentului, abia în ziua de 13 Februarie 1929, (cu ocazia judecării și condamnării sale) deci într-o sesiune ulterioară; precum și că la 13 Februarie 1929, cu ocazia judecării și condamnării sale, recurentul nu a mai formulat cererea de a se încuviința expertiza medicală, respinsă în sesiunea anterioară la 30 Octombrie 1928;

Considerând că, Curtea cu juri nefiind jurisdicțiune permanentă și fiecare sesiune imprimând Curții caracterul unei jurisdicțiuni distincte de aceea ce a precedat-o, acuzatul condamnat nu se poate plânge la Curtea de Casație decât în contra dispozițiilor luate în defavoarea sa, cu ocazia judecării și condamnării sale, nu și despre ceea ce s'a întâmplat la termenele anterioare, de oarece la fiecare termen fixat pentru judecare, reluându-se în fața judecării Curții procedura în întregime, acuzatul este ținut ca ori de câteori Curtea procedează la judecarea cauzei sale să și propună mijloacele sale de apărare indiferent dacă la un termen anterior, aceiași cerere a fost respinsă;

Că, așa fiind, și întrucât în speță, din procesul-verbal al audienței din 13 Februarie 1929, când a avut loc judecarea sa, se constată că recurentul n'a mai formulat cererea, respinsă la 30 Octombrie 1928, de a i se încuviința facerea acelei expertize medicale, astăzi nu se mai poate plânge contra dispozițiunii Curții cu juri de a-i refuza această cerere;

Că, deci, în aceste condițiuni, dreptul de apărare nefiind violat și nici despre nemotivare sau exces de putere, neputând fi vorba, motivul 2 de casare se privește ca neîntemeiat și se respinge.

(Motivul 3 de casare fără interes jurisprudențial).

Pentru aceste motive, respinge.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. II

Audiența de la 5 Iunie 1929

Președinția D-lui C. Chisăliță consilier

Petre și Ileana Slabu cu Minist. Public

ACTE DE PROCEDURĂ. — DOVEZI ȘI PROCESE VERBALE INCHETATE DE AGENTUL PORTĂREILOR, — FORȚĂ PROBANTĂ.

Dovezile și procesele-verbale de îndeplinirea procedurii, făcute de agentul portăreilor cu paza tuturor formalităților cerute de lege, având caracterul unor acte autentice, nu pot fi combătute prin proba contrarie și instan-

țele judecătorești nu le pot desființa pe cale de simple deducții ori prezumțiuni.

No. 4011.—Admis recursul făcut de către Dumitru și Ileana Slabu în centru sentinței Trib. Roman în proces cu Ministerul public.

Curtea deliberând,

Având în vedere că, prin sentința supusă recursului, Tribunalul Roman a respins contestația făcută de Petre și Ileana Slabu, contra executării sentinței penale cu Nr. 3306—927 a aceluiaș Tribunal.

Având în vedere că, pentru a da această soluție Tribunalul, după ce constată că din procesul-verbal de comunicare aflat la dosar, rezultă că inculpaților contestatori li s'au comunicat extract nu copie depe sentința pusă în executare, declară că aceasta nu poate fi decât o mențiune eronată a agentului care a îndeplinit procedura, deoarece pe de o parte contestatorii nu prezintă copiile ce au primit, iar pe de altă parte din registrul Tribunalului reese că li s'a comunicat copie iar nu extract al ședinței.

Considerând că, dovezile și procesele-verbale de îndeplinirea procedurii, făcute de agentul portăreilor cu paza tuturor formalităților cerute de lege, atât doctrina cât și jurisprudența le atribue în mod unanim caracterul unor acte autentice; rezultă dar că asemenea acte de procedură nu pot fi combătute prin proba contrarie iar Tribunalele nu le pot desființa pe cale de simple deducții sau prezumții trase din cercetări de registre cărora legea nu le-a dat nici un fel de putere probantă.

Că, așa fiind, și întrucât Tribunalul Roman înlătură dovada legală de comunicarea sentinței, pe prezumția că contestatorii au primit copii iar nu extracte întrucât în acest din urmă caz le-ar fi exhibat Tribunalului și cum încă Tribunalul Roman înlătură menționata dovadă pe motiv că dintr'un registru al Tribunalului — căruia de altfel legea nu-i atribue în speță nici o forță probantă, — reese că s'a comunicat copie contestatorilor, urmează că acest Tribunal a pronunțat o sentință cu călcarea mai sus arătatelor principii de drept și ca atare casabilă.

Că dar, motivul invocat se găsește întemeiat și recursul urmează să fie admis, iar cauza trimisă din nou în judecata aceluiaș Tribunal, conform art. 52 din legea pentru Curtea de Casație.

Pentru aceste motive, casează.

Tabla de materii pe anul expirat 1929 fiind apărută, se trimit abonaților cari au achisat abonamentul, fără altă plată suplimentară.